

MAAELUMINISTEERIUM

Taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse tutvustamine

Kristiina Digryte
Nõunik

12.06.2018

TPSKS reguleerimisala

- Sordi registreerimist, sordilehte võtmist, EÜP ja MVV katseid
- Eesti sordikaitse põhimõtted
- Seemne, paljundus ja kultiveerimismaterjali turustamisotstarbelist tootmist sh pakendamist, turustamist ja Eestisse importimist
- Järelevalvet ja vastutust

Reguleeritavad liigid

Seeme – teravilja, õli-, kiu-, sööda- ja köögiviljakultuurid ning peediseeme

Paljundusmaterjal – seemnekartul, aia- ja köögiviljakultuuride paljundus- ja istutusmaterjal,
Aiakultuur - puuvilja-, marja- ja dekoratiivkultuurid

Kultiveerimismaterjal - metsapaljundusmaterjali
seeme ja istutusmaterjal

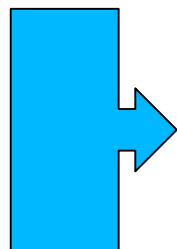
Nõuded sordi kohta ja sordi registreerimine

Nõuded sordile:

Eristatav

Ühtlik

Püsiv

Registreerimiskatsed, PMK

Sobiv sordinimi

Sordinime nõuded on kehtestatud Komisjoni määruses 930/2000

Sordi registreerimine

Taotleda saab kas sordilehte või/ja kaitse alla ja/või põllukultuuride soovitatud sordilehte

Sordi omanik on sordi aretaja või isik, kes õiguslikul alusel on omandanud sordiomaniiku õigused

Kui taotleja ei oma elukohta Eestis või EL-s peab tal olema sordi esindaja

Sordileht ja sordi sordilehte võtmise kord

- Sordileht koostatakse sertifitseeritavate liikide sortide loetelust, mida võib sertifitseerida ja turustada
- Liikide loetelu on kehtestatud PM määrusega

Turustamine

Turustada tohib vaid põllu- ja köögiviljakultuuride (reguleeritud liikide osas) sordilehte võetud sortide seemet ja paljundusmaterjali

EL ühenduse sordileht koostatakse liikmesriikide sordilehtedest, k.a Eesti sordilehest

Tootmiskatsete tegemine

Sortidele, mille kohta on esitatud sordilehte võtmise taotlus:

- põllukultuuride korral Eestis
- köögiviljakultuuride korral Eestis või EL-is võib sordi **viljelusväärtuse kindlakstegemiseks** tootmistingimustes **teha selle sordiga tootmiskatse ja tootmiskatse tegemiseks sordi seemet turustada aga mitte paljundada!**

Loa saamiseks esitatakse taotlus registripidajale

- Oranž etikett

Sertifitseerimine

- Koosneb **põldtunnustamisest**, proovide võtmisest ja nende analüüsist laboris, pakendi sulgemisest ja etiketiga märgistamisest
- Seemne ja paljundusmaterjali sertifitseerimist korraldab seemne või paljundusmaterjali omaniku või säilitaja taotluse alusel PMA
- Taotluse esitamise tähtaeg taliviljadel 15. veebruar
suveviljadel 15. mai

Sertifitseeritud seemne tootmine ja sertifitseerimine

- Turustamine on seemne /.../ müügiks pakkumine, müügi eesmärgil omamine, müümine või muul viisil tasuta või tasu eest üleandmine.
- Turustamiseks ei loeta teravilja-, sööda-, õli-, kiu- ja köögiviljakultuuri ning peedi seemne ning seemnekartuli üleandmist katsete tegemiseks, sealhulgas teadus- või aretustööks, või tootmiseks, kui sellega ei anta üle omandiõigust sellele seemnele või sellest saadud viliale

Põldtunnustamine

Hetkeseis ja tulevik

§ 73(2) Põldtunnustamine on seemne ja paljundusmaterjali põlvnemise ning kasvava taimiku liigi- ja sordiehtsuse ning liigi- ja sordipuhtuse kindlakstegemine.

(3) Põldtunnustamist teeb Põllumajandusamet või selleks ettenähtud liikide ja kategooriate puhul volitatud põldtunnustaja.

Põldtunnustamine hetkel

PMA koostab halduslepingu ja seeläbi volitab isikuid tegema nõ inspektori tööd

Volitatud isikud tunnustavad umbes 75% seemnepõldudest.

10 aastaga on seemnetootmine suurenenud umbes 8000 hektarilt 14 000 hektarini.

Põldtunnustamise uus süsteem

- MSÜS tegevusloa saab väljastada tunnustamise korral vaid sertifitseeritud seemne kategooriale.
- Kõrgemate kategooriate korral nagu supereliit- või eliitseemne kategooria korral võib tunnustada vaid PMA inspektor.

Põldtunnustamise majandustegevusluba

Ettevõtjal peab olema tegevusluba põldtunnustamise tegemiseks.

Majandustegevuse seadustiku üldosa seadus¹

- 1) kehtiva põldtunnustaja koolituse läbimise tunnistuse number;
- 2) andmed taimeliigi grupi kohta, mille põldtunnustamist soovitakse teha;
- 3) kas soovitakse osutada põldtunnustamise teenust;
- 4) põldtunnustaja nõuetele vastava isiku nimi ja kontaktandmed ning tema allkirjastatud kinnitus, et ta on võimeline tegutsema erapooletult, andma seemnepõllu kohta tegelikule olukorrale vastavaid hinnanguid ning tegema põldtunnustamist õigusaktides sätestatud korras.

EMTAK koodid

Põldtunnustamine

0111 tegeletakse teravilja- (v.a riis), kaunvilja- ja õlitaimeseemnete kasvatusega

01199 tegeletakse söödakultuuri- ja heintaimakasvatus jm üheaastaste põllukultuuride kasvatusega

Muudatused põldtunnustamise süsteemis

- Majandustegevuse luba väljastatakse ettevõtjale või isikule, kes läbib koolituse
- Põldtunnustamise tegevusluba väljastatakse liikide kaupa
- Põldtunnustamist võib teha sertifitseeritud kategooria korral:
 - Ettevõtja, kellel on MSÜS luba
 - Isik, kellel on MSÜS luba
 - PMA, tasutakse riigilõivud nende teenuste eest.
- Tunnustaja võib taotlusel esitada ka teabe, et soovib osutada sellekohast teenust

Põldtunnustamise koolitus

Põldtunnustamise koolituse korraldab PMA ja PMK

Koolitus koosneb:

- Aluskoolitusest
- Täienduskoolitusest, mis toimub igal aastal, s.o praktiline sorditunnustega tutvumine
- Reaalne tunnustamine 10 põllul kogenud tunnustajaga
- Eksam
- Täienduskoolituse peab läbima iga 2 aasta tagant

Tegelikkus

12.06.2018 aluskoolitus Tartus

3.07.2018 täienduskoolitus Viljandi PMKs

Juulikuus võimalik 10 põllu tunnustamine nõ
praktika

August- september eksam

2019 on sellisel juhul võimalik tunnustada
põlde iseseisvalt

Tunnustama peab:

Vastavalt rahvusvahelistele meetoditele, PMA on välja töötanud tunnustamise juhendmaterjali

Tegelikule olukorrale vastava põllu kohta info esitamine PMAle või tellijale 10 tp jooksul, taliviljade korral 5 tp jooksul

Põldtunnustamine

- Seemneettevõttes võib olla mitu tunnustajat
- PMA teostab põldtunnustamise üle järelkontrolli 5% ulatuses MSÜS loaga tunnustaja põldudest
- Tunnustamised võidakse tunnistada kehtetuks
- Koolitusluba tunnistatakse kehtetuks:
 - Kui pole osalenud täienduskoolitustel
 - Pole 2 taimekasvuperioodi jooksul tunnustanud

Proovivõtja

- Koolituse läbimise nõue (koolitab PMK)
- Taotlus tuleb esitada enne aprillikuud
- PMKlt saab alusjuhendi ja tabeli, mille alusel saab kogenud proovivõtjaga koos proove võtmas käia
- Toimub kahepäevane koolitus ja eksam
- Isik näitab, kuidas ta proove võtab

Teoreetiline koolitus ja seejärel peab leidma ise proovivõtjaga, kellega võtab 15 proovi

Nõuded proovivõtjale

Seemneproovi võtja:

- 1) võtab proove vastavalt rahvusvaheliselt kehtestatud metoodikale;
- 2) täidab oma ülesandeid erapooletult ja nõuetekohaselt;
- 3) koostab seemneproovi võtmise protokolli;
- 4) sulgeb sertifitseeritava seemnepartii müügi pakendi või konteineri turvakleebise või plommiga;
- 5) märgistab sertifitseeritud seemnepartii müügi pakendi või konteineri Põllumajandusameti poolt väljastatud või tootjal endal trükkida lubatud etiketiga;
- 6) tagab tellimislehe, seemneproovi koti etikettide ja turvakleebiste õiguspärase, nõuetekohase ja korrektse koostamise ja vormistamise.

Taotluse esitamisel EMTAK kood

Proovivõtmine

01641 Seemnete töötlemine
paljundamiseks

- pole piiratud kategooriatega
- Proovivõtmine pole piiratud kategooriatega

Täiendkoolitus ja tegevusloa pikendamine

- 1- päevane täiendkoolitus (süsteem jääb samaks).
- Vaadatakse üle ISTA proovivõtmise meetodid
- Vastavalt akrediteerimise nõutele tuleb võtta 5% ulatuses kontrollproove
- Selleks, et pikendada koolitusluba tuleb võtta 10 proovi.
- 10 proovi arvestust peab PMK ja edastab info PMAle, kes väljastab/pikendab MSÜS tegevusluba

Koolitustunnistuse kehtetuks muutumine

Seemneproovi võtja koolituse läbimise kohta antud tunnistus muutub kehtetuks ühe aasta jooksul tunnistuse andmise kuupäevast arvates juhul kui isik:

- 1) ei ole osalenud ühe aasta jooksul tunnistuse andmise aastast arvates täienduskoolitusel;
- 2) on võtnud kalendriaasta jooksul vähem kui kümme proovi.

Tegevusloaga laboratoorium

Labor peab olema akrediteeritud vastavalt EVS- EN ISO /IEC 17025:2017 standardile „Üldnõuded katse- ja kalibreerimislaborite kompetentsusele“

Kasutama rahvusvaheliselt akrediteeritud meetodeid

Rakendama ISO standardit

Osalema vähemalt kord aastas rahuldava tulemusega võrdluskatsetes

Võtma kõikidest sertifitseeritavatest

seemnepartiidest dublikaatproove ning säilitama neid vähemalt üks aasta proovi analüüsimise kuupäevast arvates.

Dokumenteerima proovide analüüsimine.

Proovide analüüsimist käsitlevaid andmeid ja dokumente säilitatama viis aastat.

Tegevusloa taotlemine

Taotlusega tuleb esitada andmed:

- seemneanalüütiku ja juhtiva seemneanalüütiku nimi ja kontaktandmed;
- laboratooriumi akrediteerimist tõendav dokumendi ärakiri;
- kasutatavate analüüsimeetodite kohta;
- teave kas soovitakse osutada sertifitseeritavast partiist seemne kvaliteedi määramise teenust.

EMTAK koodid

Analüüsimine

71209 analüütiline teinimine

Hoolsuskohustus

- ettevõtja tegevus töötajate majandustegevuse nõuetest teavitamisel ja vajaduse korral koolitamisel, samuti kõikide eelduste loomisel selleks, et töötajad ei rikuks majandustegevuse nõuded. Näiteks peavad kaubandusettevõtted teavitama oma töötajad alkoholi- ja tubakamüügile kehtestatud piirangutest, kontrollima piisavalt oma töötajate tegevust jms. Autoveoettevõtja jällegi peab selgitama veoeeskirju, sõidumeeriku kasutamist jms.

Majandustegevusloaga laboratoorium

Seemneanalüüsi laboratoorium on hetkel PMK

TPSKS muudatusega:

MSÜS loaga laboratoorium:

- Seemneettevõttele kuuluv labor
- Sõltumatu labor

Nõuded

(1) Seemnete sertifitseerimise laboratooriumina tegutsemise õiguste taotleja:

1) on läbinud koolituse ISTA meetodite kohaselt akrediteeritud laboratooriumi juures;

2) on võimeline tegutsema erapooletult;

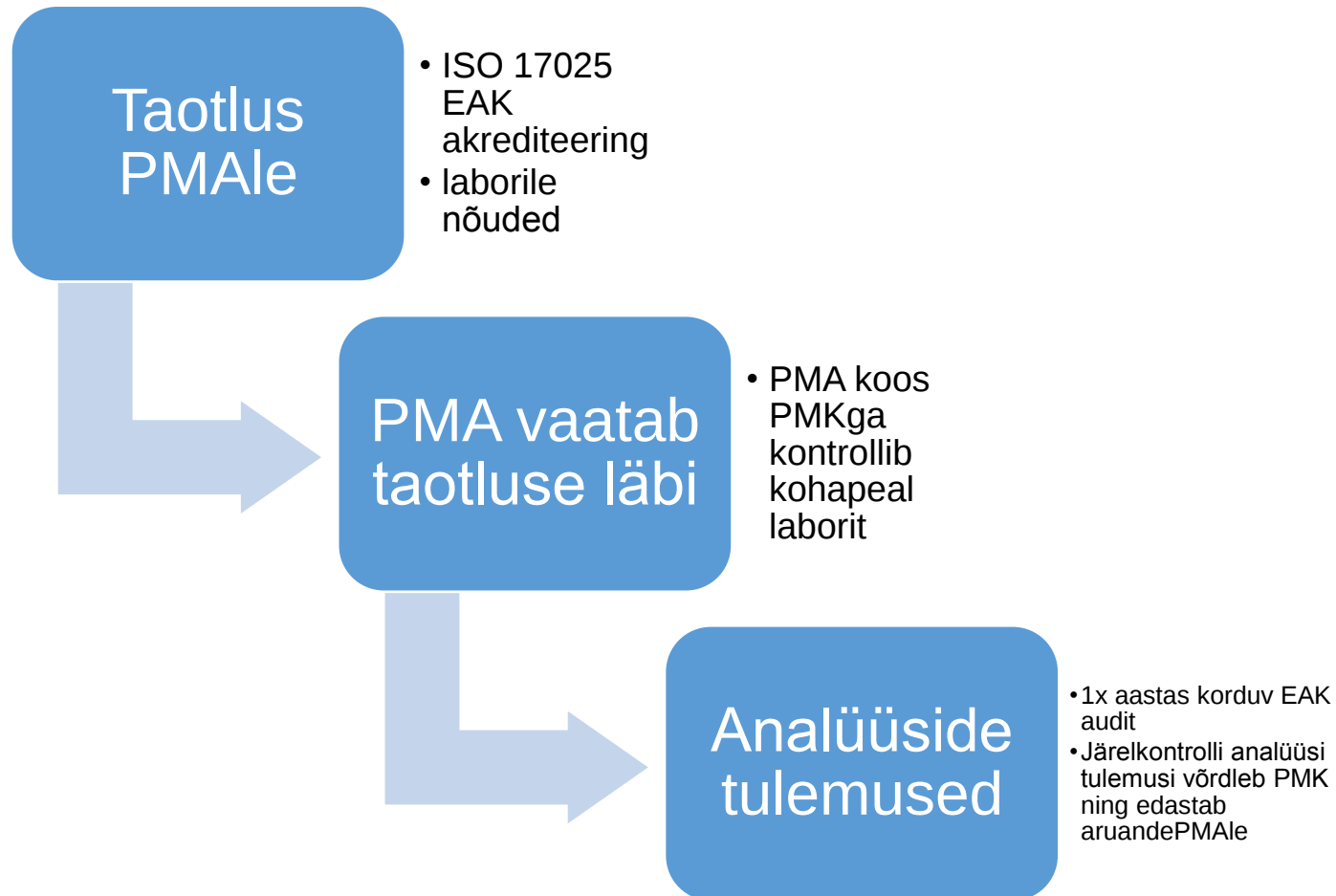
3) varustus ja ruumid, protsessi kirjeldus;

4) personal (juhtiv seemneanalüütik; vastavate teadmistega seemneanalüütikud)

Nõuded (2)

- Eesti Akrediteerimiskeskuse poolt akrediteeritud EAK auditeerib 1X aastas
- Laboril peavad olema protseduurireeglid/kvaliteedi käsiraamat
- Peab osalema võrdluskatsetes
- Võtma ja säilitama analüüsitavaid proove
- Volitatud laboreid kontrollitakse 1 x aastas PMA poolt vähemalt 5% ulatus

Laboratooriumi volitamine

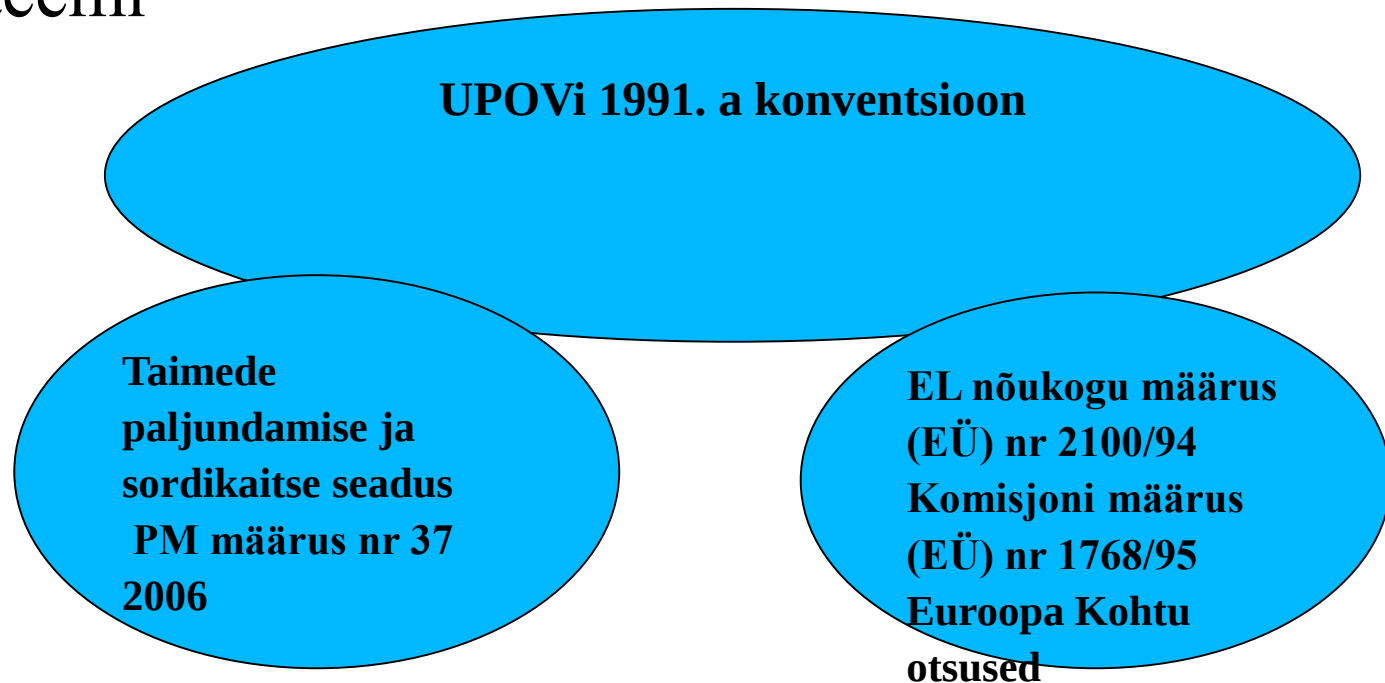

Sordikaitse

Sordikaitse õiguslik raamistik

Eesti territooriumil kehtib paralleelselt kaks sordikaitse süsteemi

Eesti sordileht

Eesti sordilehes kokku 24. novembri seisuga 2017:

374 sorti, sellest

97 sorti EL sordikaitse all (26%)

62 sorti Eesti kaitse all (16,5%)

215 sorti ei ole kaitse all (57,5%)

Seemneliidu deklareerimistaotlusel oli 2017. a alguse seisuga 169 sorti.

SORDIKAITSE

Põhimõtete lisamised:

Sordikaitse rakendamisel lähtutakse nõukogu määruses (EÜ) nr 2100/94 Euroopa Liidu sordikaitse kohta sätestatud põhimõtetest.

Sordi omanik teostab oma varalisi õigusi kas iseseisvalt või sordi omanikke ühendava mittetulundusühingu kaudu.

Hetkeolukord

Taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse §36 lg 5 lubab kasutada OTS seemet, kui makstakse õiglast tasu (50% litsentsitasust)

PÕM määrus nr 37 „Nende taimeliikide loetelu, mille kaitsealuse sordi seemet ja paljundusmaterjali võib väikeses mahus kasvatada“.

Liigid, mille puhul sordikaitse erandit kohaldatakse

Ühenduse sordikaitse puhul:

8 söodakultuuride liiki + 1

Portugali puhul - harilik

kikerhernes, kollane lupiin, lutsern, põldhernes, aleksandria ristik, pärsia ristik, põlduba, suvivikk, Portugalis itaalia raihein

9 teraviljaliiki- kaer, oder, riis, kanaari paelrohi, rukis, tritikale, pehme nisu, kõva nisu, spelta nisu,

kartul

3 õli- ja kiukultuuride liiki -raps, rüps ja lina.

Eesti sordikaitse puhul:

6 liiki söodakultuuride liiki-

kikerhernes, kollane lupiin, harilik lutsern, põldhernes, põlduba, suvivikk

5 teraviljaliiki- harilik kaer, harilik oder, harilik rukis, tritikale, harilik nisu,

kartul

3 õli- ja kiukultuuride liiki-raps, rüps ja lina.

Sordikaitse rakendamine

Hinnanguliselt on 70% Eesti teraviljakultuuride ja 100% rapsi külvipinnast külvatud kaitsealuste sortidega.

Hetkel on deklareeritud vaid 13% kogu pindalast

Sordikaitse rakendamine

- Hinnanguliselt jääb aastas deklareerimata OTS tõttu saamata 650 – 700 tuhat eurot tasu
- Muuhulgas pärsib see uute sortide Eesti turule tulekut ning seeläbi omakorda saagikust.
- 2014 a läbi viidud uuring näitas, et 10 aastaga on uute sortide saagikus suurenenud umbes 20%, ehk 2 % aastas.

Sa pead üht õiget seemnejärge pidama (Carl Robert Jakobsoni põllutöö kaheksas käsk)

Täna tähelepanu eest!

Täna tähelepanu eest!

Kristiina Digryte

Maaeluministeerium

Taimeterwise osakond 6256 275;

Kristiina.digryte@agri.ee